

Dagmar Zezulová: Domov je místo, odkud tě nevyhodí ... ani když vyrosteš, Praha: Smart Press 2012, ISBN: 978-80-87049-50-1, 160 s.

Nebývá rozhodně pravidlem, že by se ve vědeckých časopisech směly či měly častěji objevovat knihy, jejichž „vědeckost“ je při uplatnění nejrůznějších měřítek sporná, případně se o ní nedá mluvit vůbec. Přesto, anebo právě proto bych rád touto recenzí na jeden takový případ upozornil. Je jím kniha MUDr. Dagmar Zezulové, v níž popisuje – na základě „zápisů, článků a poznámek“ (s. 10) svou vlastní zkušenost s pěstounskou péčí. Tedy přesněji: zkušenost svou a své rodiny. Autorka coby zúčastněná pozorovatelka provádí dlouholetá (sebe)pozorování, konfrontuje a komparuje životní praxi s teoriemi o pěstounské péči, vytváří svéráznou „případovou studii“, ale také referuje (spíš mimoděk a nikoli nekriticky) o případě dobré praxe. To vše ukazuje na pestrou paletu metod využitých ke sběru dat a rovněž na to, že se autorce daří usilovat o objektivní či objektivizující pohled.

Kniha je vlastně z pohledu čtenáře lačného premiéry jen „půlknihou“, neboť její první část (Dětství; až do s. 106) již vyšla tiskem před šesti lety (2006). Jen menší díl (Dospívání; do s. 140) dosud na čtenáře čekal. Přesto se význam „doplňku“ nedá odbýt pouhým konstatováním, že děti zkrátka rostou, a tak bylo třeba připsat, kam se za těch šest let vývojově posunuly. Menším je totiž tento díl pouze co do rozsahu. Optimismus a správnost výchovných strategií autorčiny rodiny, jak je možné vyčíst mezi řádky v závěru první části, hned po prvním vydání knihy musely projít doslova „šokovou terapií“ - hned první „kapitola“ nese název Malé děti šlapou po klíně, velké po srdci..., víc než naznačeny tu tedy od samého začátku defilují problémy, s nimiž se musí vyrovnávat pěstouni i jim svěřené dospívající děti před samým vstupem do dospělosti.

Faktem je, že v České republice žije téměř 11 tisíc dětí mimo rodinu, přesněji v náhradní ústavní péči. Proto se na zbývajících stranách autorka s nakladatelem a vydavatelem knihy rozhodli provést osvětovou kampaň a uvést nejdůležitější pojmy, internetové odkazy k dalším zdrojům informací o pěstounské (či širěji: náhradní rodinné) péči. A také celostránkové prezentace občanských sdružení, nadací a fondů, které se částí své činnosti, anebo speciálně zaměřují na podporu různých forem náhradní rodinné péče. Přesto šla autorka knihy ještě dál a v letošním roce vydala v nakladatelství Portál knihu *Pěstounská péče a adopce*, která je svébytným populárně-vědeckým pandánem recenzované publikaci. Proč tedy vlastně recenzovat TUTO knihu?

Z mého pohledu především proto, že jde o unikátní sondu do konkrétní rodiny, která se odhodlala přijmout a vychovávat vedle dvou vlastních dětí ještě čtyři děti „nevlastní“. Přitom autorka neskrývá před čtenáři žádné komplikace, nesnaží se vykreslit pěstounskou péči jako procházku růžovou zahradou, nýbrž přiznává (zčásti vlastně prohraný) boj se zažitými stereotypy a předsudky, např. při vyloučení dítěte po obou rodičích romského z žádosti o adopci (s. 27), na druhé straně např. přeceňování ústavní péče a její redukci na uspokojení primárních (zejména materiálních) potřeb (s. 24) ze strany personálu těchto ústavů. Také se velmi podrobně věnuje popisu výchovy dítěte s autismem, jeho (vlastně: její) integraci do běžné školní třídy.

Není úkolem recenzenta, aby sdělil vše, o čem se v knize mluví. Je tedy na čase shrnout v krátkosti vše do jednoho odstavce: Kniha představuje život jedné pěstounské rodiny tak, aby kterákoli jiná rodina v České republice mohla načerpat inspiraci a v případě, že budoucí pěstouni váhají nad tím, zda přijmout – vzít na sebe tento náročný úkol, aby v jednotlivých kapitolách našli reálný vzor, včetně odpovědi na (docela přirozenou) otázku po tom, co taková „oběť“ může přinést pozitivního jim samým. Text však může být inspirativní také odborníkům, může posloužit jako další materiál k diskusi nad sociálně právní ochranou dětí, a to jak těch zdravých, silných a vzdělavatelných, tak i těch nemocných, slabých a jakémukoli vzdělávání jen obtížně přístupných, na něž se často v politických debatách o nutnosti podpory náhradní rodinné péče – a o nutnosti minimalizace náhradní ústavní péče - zapomíná. Čerpat z knihy mohou též odborníci na oblasti psychologického poradenství, speciální pedagogiky nebo sociální péče aj., neboť jim je knihou podstrkováno zrcadlo, v němž spatřit svůj obraz není bezbolestné, rozhodně však prospěšné. Přece jen – kde jinde je možné, navíc na tak malé ploše, projít patnáctiletou etapou života jedné rodiny, kde je zmapována starost o děti v pěstounské péči od jejich převzetí až po práh dospělosti a osamostatňování?

Alespoň na závěr by mělo možná být jmenováno něco, co uškodí výslednému velmi optimistickému dojmu z četby a „vyváží“ tak hodnocení. Jenže: vytýkat knize, určené primárně rodinám toužícím po pěstounské péči, např. že je málo odborná, bylo by fatálním nepochopením autorčiny intence a zároveň vlastního smyslu celého díla, balancujícího na pomezí popularizace vědy a uměleckého literárního textu. Kdo však chceš, sáhni po knize vydané ve stejné době v nakladatelství Portál – ta je již populárně-vědeckým pojednáním v užším slova smyslu.

Tomáš Veber